

Háborús beszédek.

I.

A béke háborúja.*

Irta: Gyórfi István.

Örökkévaló Isten! Minden időknek ura! Minden végeesség végtelenje, gondviselő Atyánk! Te, kibén nincs kezdet, nincsen vég, ki magad vagy az örökké-levés: pillanatra végesíteni vágyunk, hogy közeledben érezze lelkünk az élet végtelenségét.

Imádkozó szívvvel, összetett kezekkel állunk meg előtted. Életünk egy darabja, a történelem jelentős időszaka zárult be mögöttünk s előttünk áll egy ismeretlen, sejtelmes jövő titokzatos méhével.

A jövő felé fordult arccal emlékezetünk a múltba révedez, de nem sirunk gyáván oltáraidnál, nem panaszol ajakunk jobb sorsért esdekelve... Néma, nyugodt megadásunkba beleolvad a férfias erő csüggedetlen bátorsága, igaz ügyünk diadalának titkolt reménye.

Lelkünk őszinte, igaz imáját nem zavarja a romboló szenvedély kitörése: nyugodtan, félelem nélkül kél ajakunkon becsületünk, igazságunk szava: »minden a Te akaratod szerint! Hálás szavakban jószágodat magasztaljuk, ki nem beszélheti ajakunk lelkünk boldogságát, hogy minket hívott el szent akaratod isteni igazságszolgáltatásod eszközéül.

Vajjon lehet-e elég erőnk, hogy szent ügyünket nemes emberséggel diadalra juttassuk? Elfog a kétség s mégis úgy érezzük, soha nem érzett erővel telik be lelkünk. Eloszlik a bizonytalan kétség, a kishitőség boruja s fel-

* Elmondotta Kolozsvárt 1914 augusztus 9-én.

tűnik lelkünkben a Te Örök Isteni képed: ígérete jövőnk sikerének, biztatás a csüggedésben és bátorítás a szenvedések megpróbáltatásai között.

Vajha lelkednek erejét szüntelen önlelkünkben érezhetnők! Vajha helybenhagyásod megmutatná az utat, melyen jogos küzdelmeink folyását vezetnünk elhívott kötelezettségünk.

Oh, ne hagyj Uram! Áldd meg a szent sereget, az apák, testvérek, gyermekek hadseregét, hogy sikerrel küzdhessék ki a célt, hogy megvédelmezhesék az emberiség békés fejlődését, visszaadhassák országok, családok boldog örömét.

Értesd meg mindnyájunkkal, hogy most minden egyesnek szent kötelessége áldozatok árán küzdeni, megmenteni, építeni az egyetemet. Ezt engedd megértenünk, Atyánk s e megértésben áldd meg az igaz ügynek minden katonáját, hogy hitszegésen, csaláson, vétkes tudatlanságon diadalmat vehessen a becsületnek, az igazságnak, a nemes életnek szeplőtlen fegyvere.

Ámen!

Alapige: Zsolt. 120. ⁶⁻⁷: „Sok ideig lakott az én lelkem a békességnek ellenségivel. Én a békességet szerettem, de mikor én szólok, ők viadalhoz készülnek.“

»Régen vége a középkornak! Kulturszázad fejlődési eszközei közt nincs hely gyilkoló fegyvereknek! Békét! Legyen békesség a föld kerekén!« Hangzott a nemes szózat a békekongresszusokon, hangzott a béke harci riadója. Behatolt a nép legalsó rétegének szívébe, útát tört fel a trónok zsámolyáig. Hatalmas császárok, fejedelmek, országokat vezető nagy államférfiak egy értelemben valának: »Legyen hát béke.«

S míg így nem csupán egyének, nem csupán helyi társaságok, államok vezetői fáradoznak az egyetértő békesség áldozatok árán való megteremtésén, lent délen eldördül az alattomos kéz gyilkos fegyvere. Az emberi gaszág megtapossa az emberies érzés minden ösztönét.

Ől azért, hogy ölhessen, hogy gyilkosságba fojthassa buja vérenek állati lángolását.

Megdöbbenve reszkettek meg országokl koronás fejedelmei, nemzetek felháborodással emelték fel az igazság tiltó pálcáját, de mindezeknél hangosabban vert az embernek szive, mely egyformán fáj minden kebelnek, ha embert ér. emberietlen véres bántalom.

Megtelt a lelkünk keserűséggel. »Oly sokáig éltünk a békességnek ellenségeivel.« Hiába volt minden reményünk. Hiába volt a megalázkodás, a túsítás, a megbocsátás, minden emberfeletti küzdelme, »amikor mi szólottunk, ellenünk viadalra készültek«.

A hívó igazság szavára hadi sorokba tömörültünk. Nem boszúérzet hevítelte nemtelenül forró agyunkat, nem a vérontás fegyverét villogtattuk kérkedő fenyegetésekkel. A békességnek végső eszközeivel öveztük magunkat, hogy védekezzünk, hogy megvédjük életünket az örökös belső harcra szemben, hogy elűzzük a gyilkolás fekete sötét rémét. A békesség Urának nevében küzdünk s áldozunk szent lelkesedéssel életet s vért, hogy kiérdemeljük, hogy ha kell, halállal védelmezzük a békességet, a kulturát: az életet.

I.

Az emberi társadalom fejlődése során minden külső behatás iránt fogékonyabb; érzékenyebbé válik a sérelmekkel, a bántalmakkal szemben. Evolúciójának kezdete hasonló a természeti világ alsóbbrendű lényeiének életéhez. Ott él a sokszájú puhány a vizek mélységében. Az egész lény egy száj, mely nyílik, csukódik. Az egy szájnak sok szája van, melyek mintha nem is tartoznának együvé, függetlenül élnek, nyílnak és csukódnak. A száz száj száz felé esik és ugyanannyi új lény kezdi újra életfentartó munkáját. Így van ez a társadalommal is. A primitív állapotban részei között kevés az összekötő kapocs. Csoportjai: a nemzetek, államok emberileg egy testet képeznek, de valóban együvé nem tartoznak. Az igények oly parányiak, a jog oly kis helyen elfér. Minden rész önállóan, egymástól függetlenül éli monoton, primitív életét.

Emlékezetünk még elér a korig, melyben széltagolt, elkülönített csoportokban élt az ember. Elkülönült országokban, elszigetelten, a nagy egésztől elzárva élnek a lakók. Táplálékát maga állítja elő, ruhájához az anyagot a természet adja s munkás kezek megdolgozzák. Semmit be nem hoz, ki nem viszen.

Mindent megváltoztat a kultúra, a fejlődés. Erőit összeszeti a kultúremler, vállvetve küzd s győzi az élet harcait. Egy ember nem mindent akar, de amit kezd, abban tökéletes szeret lenni. Világkereskedelme megnyitja a megélhetés bő forrásait. Az életérdekek összeszövik a társadalmat, eggyé teszik az ember millióit.

Nézzétek századunk nagy munkáját! Való életünk az előző kor embereinek merész álma, ha lehetne. A viz, melyet iszunk, a fény, mellyel világítunk, közlekedésünk bámulatos eszközei, mind-mind békés, dolgos milliók együttes munkájának eredménye.

A nagy eredményeket látva, a forrongó világ munkálkodását érezve, hihettünk-é mást, minthogy együtt él, együtt küzd ma a nagy embertársadalom? Nem hihettük-é, hogy a kultúra, a humanizmus lebontotta a nemzeteket elválasztó falakat?

Hallgassátok a feleletet! Harsonák riadója hasítja meg a békés munka csöndjét, kalászos mezők hadi mének patkóitól fölporzanak. Megremegnek a kősziklák éreágyuk riasztó zugásában. Mit annyi küzdéssel, keserves évtizedek munkájában épített a békés kultúra, napok alatt teszi semmivé a telhetetlen, alávaló műveletlenség.

A békességnek fegyvereivel kezünkben nagy áldozatra készültünk. Az igazság emberies szigora vezetett. A kultúrával, a fejlődő tudásnak életadó áldását készítettük útra műveletlen, szánalmas butaságban élő ember-állatoknak és nemes szándékunkhoz, nagy elhatározásunkhoz, amikor mi békét hirdettünk: a kultúra örök ellensége, a békesség hamis fejedelme gyilkolásra emeli fel szörnyű karjait. Mi készen várjuk támadását, fáj, hogy a tudatlanság elvakítja az embernek érző lelkét. De ennél égetőbben fáj, nem mint nemzetnek, nem mint államnak csupán, fáj mint embernek, hogy kikiáltott kulturhősök,

művelt nemzetek, a boszúvágytól, a kapzsi önzéstől megmegvakítva, orgyilkosokkal gyilkosokká aljasodnak, hogy széltapossák, hogy századokra megbénítsák az életnek elemét: a béke kulturáját.

II.

A művelt társadalom kulturális egysége összeomlott. A nagy északi rém felemelte véres, kegyetlen kezét. A világosság ölelkezett a sötétséggel, hogy együtt összeerősödve győzzenek igazságot, becsületet, erkölcsöt — mindent, mit eddig szentnek szerettünk. Leeresztett kézzel, némán várjuk-é az arculcsapást, a gyáva megrugdosást? Nem adja-é kezünkbe éles fegyvereinket az élni vágyás, a szabadságnak feltörő ösztöne? Oda dobjunk-é gyáván mindent, miért véres verejtékkel, céllal munkálkodtunk? Vajjon ti, kik élveztetek a kultúra, a humanizmus áldó melegségét, átszenvedhetnétek-é, hogy fényes, művészi, szabad világotok szétdulva átváltozzék? A nemes, az életet megszentelő munka helyében jönne a kizsákmányoló önkény, a korrupció. Szabadságunk nyomasztó szolgálba fulna. Szétdulná családi szentélyeteket az állatias zsákmány vágya. A közerköles részeg félemberek csizmái alatt vivná haláltusáit. Férjeiteket, apákat, testvéreket megkötözve örök némaságba, jégmezők halálkamráiba kergetné az emberi gazság abszolút koronás szörnyetege. Meggyötörve, beszennyezve korbáccsal büntetné gyöngé nőitek. Hozná magával, hordáival sötét, ölü világát, megbénító erkölcstelenségét, láncos szolgálát: a cárizmus! ...Vajjon ölni akartunk-é, mikor fegyvert fogtunk? Vajjon hódítani, dicsőséget szerezni vágyakoztunk, amikor elküldöttük, oda adtuk mindenünket, ami szent volt előttünk?

A békességet szerettük, az élet szent nevében, a művelt emberiség oltalmában húztuk ki a becsületnek, a szeplőtlen igazságnak éles vasát. Nem fogadott zsoldos katonákat küldünk gyilkosságra, nem korbáccsal, nem kancsukával verünk békés tudatlanokat a vágóhidra. Egy ország életereje állott sikra! Önként, tudatosan, törhetetlen erős elhatározással, hogy megvédje vagy meghaljon

azért, amiért élni érdemes volt. Nem másokért, nem hatalomért, nem dicsőségért, önmagáért küzd minden ember. Küzd a feleségeért, a gyermekeiért. Védi testvéreit, kenyerét, mindennapi munkáját. Vérével öntözi, hogy megmentse a hantokat, melyhez drága halottai szent kapoccsal fűzik, hogy biztosítsa unokák boldog, békés életét, hogy megmentse mindazt, ami szép, mi művészi. Várhattunk volna tovább is tétlenül? Lehet-é kétség ügyünk sikerében? Érhet-e vád, kizozhat-é szemrehányás elhatározásunk miatt? Én nyugodt lelkiismerettel emelem égre kezemet, hogy kihivjam a békesség Atyjának igaz ítéletét. Szent házában harcot hirdetek: a büntetésnek, a védelemnek, a békességnek szent háborúját.

Dicső seregünk! Immár »néphadsereg, melyben mind, akik vagyunk s minden, ami vagyunk s a mit tudunk, benne vagyunk — melyben az ősi géppel, a mi kardforgató testünkkel egy testvér, a legújabb gép: a mótoros sárkány s a gépfegyver, tudásnak, összetartásnak s szó nélkül való önfeláldozásnak, életen való csüggésnek s ez élet nyugodt odadobásának most látjuk csak, mily dicső szerkezete: szálljon rád minden áldás, kísérjen minden szeretet, neveljen ellenállhatatlanná minden aggodalom, mely szivünkbl utánad árad. Az Elba torkától az Alduna zuhatagáig rád vagyunk bizva magunk és mindenünk, aki kedves és mindenünk, ami drága szivünknek. S az igazság s az emberség, az erkölcs s a műveltség — az, hogy viruljon-e a világ, vagy visszaessék romlott baromiségába. Fiaink, barátaink, testvéreink, kik menendők vagytok vele s ha elborzadtok, hogy ölnötök kell s ha elméláztok, hogy magatokkal mi lehet: érez-zétek lát, hogy érdemes.«

Ámen!

II.

Heroizmus.*

Istenünk! Te világmindenséget átölelve tarló Erő! Lehetetlenségek, a nemlétel örök valósága! Mindenség kezdete, kiben feléled a vesztés s megújult erővel kezd új életet minden bevégzett! Hozzád hozott keblünk változó

* Elmondotta Kolozsvárt 1914 augusztus 30-án.

háborgása! Hadd emelkedjünk Istenhez lelkesedésünk imájában s magunkkal vigyük lelkünkbe zárt lényedet a kétség, a csüggedés lehangoltságába.

Hogyne imádkoznánk, hogyne kérnénk, amikor úgy érezzük, hogy csak veszítünk s megtagadjuk a csüggedő lélek teremtő, újjászülő erejét?! Vajjon megértheted-e emberi gondolkodásunkat, különös nyelvét imádkozásunknak? Végről, elmúlásról panaszolva beszélünk s Te csak örökkévalóságot, az élet folytonosságát ismered. Te adsz s mi mondjuk: elvéssz, nem látván, hogy a veszítésben is újra adtál, hogy a szenvedések, a megpróbáltatások örömeiben, már az öröm és boldogság érzetét rejtéd.

Bár tudjuk, beismerjük véges határait gondolatkö-rünknek, lelkünk nem csügged, hitünk nem veszít erejéből: érzelmeink mélysége be tudja fogni végtelenségedet, bölcseségedet, atyai jóságos szeretetedet. Megérez-zük, hogy most, mikor szeretteink a haza szent határain küzdenek, a szabad, igaz életért elvéreznek, Te nem nézed téllenül tusakodásunkat. Nem rendelkezel parancsokat osztva arany trónusodról: velünk, velük együtt szenvedsz!

Ezért imádkozunk hozzád magunkba mélyedve! Ezért kérünk, hogy ha eddig nem is lehettünk, most, csak most lehetnénk méltó harcosai szent ügyednek. Hadd emeljen a lelkesedés tüze isteni erőre mindannyiunkat, legyen csak mezeje munkásságunk köre, melyen nekünk, kik itt-hon maradtunk kell győznünk minden nehézséget.

Acélozd meg a munkás karokat, tedd ellenállhatatlanná katonáink küzdő fegyvereit, hogy győzve, verve a sötét álnokság seregeit, velük, az eltávozott, de diadalmasan visszatért édes szeretteinkkel együtt emelhessük fel imádkozásunk szavát: »Hála legyen neked Uram! Szabadításunk Istenének.« Ámen!

II. Sám. 10. ¹². Bátorítsd meg magadat és emberkedjünk a mi nemzetségünkért és a mi Istenünknek városaiért.

»Vége a világnak! Hegyek, halmok sistergő dőrejjel omlanak össze, völgyek fenekén dombok emelkednek, a vizek szörnyetegei kikelték a mélységek fenekéről, úszva

menydörögnek, törnek, pusztítanak s az ember, mint dühös fenevad adáz dühvel ront embertársára, hogy kiontott vérrel oltsa feneketlen szomját! Vége a világnak! Délben, északon s a messzi nyugat határain megmozdult a föld s dühörögve a végítélet enyészetét hirdeti!« Lihegve sóhajtja a megrémült ember. Gyáva félelmében riadva számlálja a perceket, melyek még életet jelentenek. Borzadva gondol a világ nagy bűncire, az emberek istentelen, álnok cselekedeteire, melyek ime kihívták a Teremtő Ur bosszúló haragját! Titokban a maga kegyes sanyaru napjait veszi fontolóra, melyeket szent félelemmel semmittevő imádkozással kergetett tova s farizeusi szerénységgel már ott ül a kiválasztottak fényes arany székében, hová az úr őt a végpusztulásból csodamódon kiragadta.

Követhetnők-é mi a szenteskedő gyávaságot rémlátó önzésében? Összehúzódba, oduinkba hújva tehetetlenül várjunk világítéletet? Várjuk, míg végigvág kegyes tétlenségben elpuhult testünkön a teremtő erőnek, a soha meg nem szűnő munkának szeges ostora? Kényelmes, mennyői trónusokról ábrándozzunk-é? Most, amikor erős testvéreink, fiaink valóban a végítélet harcát vivják? Amikor étlen, szomjan, megtépetten, elgyötörtten, de emelkedett lélekkel törnek útát a fejlődő, a dagadó életnek. Amikor édes apák, ifjú, öreg hősök a megnyugvás szentelt mosolyával hunyják örök álomra szemeiket: »gyermekeim! érettetek, a szabadságért!« Oh nem! Ha istenteleneknek, ha vallástalanoknak bélyegeznének is, mi akkor sem éreznénk félelmet. Mit bűnül vétkeinknek számol el a szemforgató imádság-gép, mi tudatos számítók tetteinkül ismerjük el! Mit világ végének hirdet, mi abban egy új világ, a szebb, fényesebb jövő hajnalpirkadását látjuk. Vég? Mi az? Ismerhetünk-e véget, mely új kezdetnek ne volna szülője? Küzdésünknek csupán egy célja van, ha csak ezt nem nevezhetjük valósulása után végnek: »az egyetemes lét«, öntudatunk tökéletes valósulása: »szabadság«. S büntetésről vajjon beszélhetne-é bárki is? A mának jelenségei, ha borzalmasak is látszatukban, nem ötlet-szerűek és mindenekfelett nem büntető hatásuk. Tudatos,

évtizedes forrongó, preparáló láthatatlan munkánk szükségképpen következései, az átélt okok láncolatos okozatai. Benne magában játszanak le a világmindenség fejlődési folyamatában. Az élet forradalom napjait éljük a látszólagos béke évei után. Nem a félelem, nem a kishitűség, bátor, büszke önbizalom tölti be lelkünket, hogy mi valóságban tettel, kitartó erőmegfeszítéssel új korszakot nyitunk a múlt nagy munkájának! Megdobban a szivünk, most lélni, most akarni, amikor a mindenség vezető ereje, az istenség akarata önmagát akarja!... Bátorítsuk magunkat és emberies akarással küzdjünk, a mi nemzetségünkért és a mi Istenünk városaiért!

I.

»Vége a világnak! A sejtelmes szózat nyomon kísér! Viaskodik, küzd bátorságunk, lelki önbizalmunk ellen. Nem az egész világ romlásáról szól, az én, a te egyéni sajátos világod szétdulásával fenyeget. »Mít ér neked az egész világ minden gyönyörűségével, ha a te boldogságod, a te kényelmes világod semmivé lett?« Megremegtek? Féltethnétek? Hisz fegyvere a sivár önzés s érvei hamis állítások? A mi sajátos kis világunk nem csupán egy rémes, egy különösen színezett darabja-é a nagy egésznek? Egyéni életünk összerömből épül fel nemzeti egyetemes létünk. Minden egyes jellegzetes kifejezője a nagy egésznek. Féltethem-é a kis parányi egyedet, mikor a nagy egész léte veszélyben van? A nagy egész minden parányját újra szülheti, de elenyésző gyöngye egyedik csak töredéket, de soha egészséges egyedet alkotni nem tudhatnak. Ezért kell ma mindnyájunknak, minden egyes magyarnak e tételt lelkébe, erős akaratába odazárnia! Egyéni tudatunkat töltsse be a társadalmi, a nemzeti tudat, mely — mondották — nem is olyan régen — nem egyéb, mint »az intellektustól elválasztott ostoba, vad, durva önzésű, élni akarás megtestesülése«. Az, valóban az, az élni akarás megtestesülése s lehet nevetséges, lehet kicsinyes annak, ki békés kényelemben, puha szőnyeges író-szobában, nyugodtan fogalmazza tételeit... de vágya, akarása, minden törekvése oly nemzet tagjainak, kiket a halál véres keze

tizedel. Mi nem szégyeljük nemzeti társadalmunk durva élni akarását. Nem, mert érezzük lelkünk fensőbbtségét, kulturális életünk fölényét azok felett, kik nem a durva élni akarás önzéséből, a dicső boszú érzetéből, a nyereség, a kapzsiság nemes tulajdonaitól hevítve életünkre törték. Nem a ti véreteket, nem az én életemet akarják: egy ország életerejét kiirtani jönnek. Nem embereknek vagyonát rabolni keltek útra: legázolni a haza szentelt földjét, megtaposni, beszennyezni emlékeitek kedves rögét! Állhat-é félre csak egy ember is a tusakodásból, mondhatja-é, hogy őt nem fenyegeti veszedelem, javai, pénze biztos védelem minden körülmények között? Ha csak egy volna is köztünk, ki így áltatná magát, ha csak egy volna is, ki tétlen nyugalommal nézné nemzete szorító veszedelmét, megérdemelnők, hogy jöjjön a végpusztulás szörnyű borzalmával.

Oh, de mondjátok meg, lehet-é ma az embernek egyének lenni, élhetjük-é kizárólagos, elkülönült életünket? »Megittasúl lelkünk az élni vágyás érzetétől, elhagyjuk elszigeteltségünk magányos várait, sietünk le a völgybe szenvedő, küzdő emberek közé.« Együvé tartozásunk érzetében leküzdjük a társadalmi osztályok ellenszenvét, nincsenek véleménykülönbségekért küzdő ellenséges táborok, nem szégyelli, nem restelli a munkát, ki azelőtt soha sem dolgozott: összeforrva, együtt küzd, vérzik, dolgozik és szenved minden magyar, hogy éljen, viruljon a köz, a nemzet, a haza.

II.

Küzdeni, szenvedni, hogy éljen a köz, elvárzeni, hogy szabadságot teremtsünk, meghalni, hogy halálunkban új korszak, új világ szülessék: oh mily dicső, mily fenséges! Mégis, mintha összerezzennénk a gondolatra. Lopva, szinte öntudatlan lép meg az aggodalom, megveszi bátor lelkeseidünket s a bánat könnyeivel árnyékolja be álmatlan szemünket. Hátha ő lesz az áldozat, az én hősőm, az én katonám? Istenem! csak őket ne! Védjed az én erős, szép testvéreimet, hozd vissza férjemet, a fiamat, gyermekeim apját! Ne öld meg őket uram! Milyen ret-

tenetes is a mi gyöngeségünk! Milyen nehéz hősnek lennünk, amikor szülők, anyák, testvérek is vagyunk. És mégis azoknak kell lennünk! Mind beleolvad a nagy egészbe, minden egyéni erő, minden egyes törekvés felémésződik a köz életéért. Az egyéni akarat, az egyén személye semmi és mégis minden. Az egész jólléte, a nemzet biztos jövője, hazánk szabadsága, harcaink biztos diadalma csak az egyénnek erejében, sajátosságos, elkülöníthetetlen tulajdonában valósulhat: heroizmusában, hősiességében! Nekünk hősöknek kell lennünk mindannyian! A hős nem gondol a maga veszteségeire, nem sir, nem panaszkodik, a hős érez és cselekszik. Nem keres példát a múltban, nem vár bátorítást kívülről, kikutatja a maga jellemét, hogy engedelmessé váljon titkos ösztöneinek. A hős élete őszinte, természetes tettek sorozatos láncolata. Megkeresi, vállára veszi a keresztet, a nagy feladatot, melyet kora, életkörülménye részére osztott. De nem zugolódik, hogy mért van így s miért éppen ő hordja ezt a terhet? Nyugodtan, észrevétlen végzi munkáját, de nem a tömegelismerés zugó tapsaiért, azért, hogy maga-magát igazolja!

Embertestvéreim! Tudjátok-é most, mit jelent hősnek lenni? Értitek-é, hisz láthatjátok, a kultura hamis álarcát elhántták kapzsi, romlott, degenerált csordák, falelkű kufárok!? De ne gondoljátok, hogy ezzel vége a kulturának, az emberségnek. Mi bár nem jártunk elől, de nem viseltünk álarcot, most azonban meg kell mutatnunk, hogy mi valóban a műveltség fényvivői voltunk s küzdünk, nem aljas érdekből, küzdünk az egyetemes lét tökéletesebb kialakításán.

Hogy győzelmünk tökéletes legyen, minden magyarnak tökéletes nagy cselekvő jellemnek kell lennie. A hősi babér nemcsak a csaták vérmezején fonódik fénylő koszoruba. Hősök vagyunk ma mindannyian, kik szívünket követve cselekszünk s fegyverünk az önbizalom és az állhatatosság.

Hazánknak szüksége van, hogy mi is hősök legyünk! Erős katonáink a remegő hon testét testükkel takarják, fedezzük mi testünkkel katonáink vérző, sajgó sebet, aggódó bánatát.

Ne resteljünk egyszerően, nemesen öltözködni, akkor amikor selymek, drága csipkék és ékszerek árát életadó kenyérre, életet védő fegyverekre válthatjuk. Ha embertársainkon segíteni akarunk és segíthetünk, ne várjuk, míg felajzott szemöldökű aggodalmaskodók is megmozdulnak, tegyünk abban a percben, amint szívünk érezte, hogy cselekednünk kell.

Bátorítsuk szívünket! Fojtsuk el, győzzük meg magunkban sajátos énünket, hogy egyéniségünk ellenállhatatlan erejével szolgálhassuk szép magyar hazánkat! Lázas munkával, szorgalmas, fokozott előretöréssel üzzük el aggodalmainkat. Szeretteink visszajönnek. Jönnek vidáman, dalos köszöntéssel. Győzelmes csatáknak, diadalmas küzdelmeknek dicsfényével szemük villanásában. Lehete-e másképp!? A magyarok haragvó, hatalmas Istene jár lángpallosával előttük, hogy védve — bizton éljen a hon s dicső fejedelme.

Ámen.

III.

A küzdés, mely örök.*

Gondviselő Atyánk! Minden létezőnek megtartó Istene! Kinek munkás ereje szüntelen újat alkot, teremt bevégtetlen, tökéletes világunkban, ki mindenhatóságodban véges lényeket, embereket választottál el új teremtésed munkásaiul, ki végesnek éppen azért teremtéd az embert, hogy tökéletesedése munkáját szabadon, még isteni intézkedésektől sem befolyásolva, maga önerején végezhesse. Megértjük benned az Atyát, megnemmesedett lelkünk tiszta érzéseivel imádkozunk hozzád! Nem jövünk eléd, mint a múlt idők hatalmas mennyei királya elé remegő térdekkel. Nem esdeklünk gyáván, szolgálélekkel kegyeidért. Szeretetünk hozott szentélyedbe, bensőnk eszményi tisztaságában keresünk, hogy megtalálva, veled, benned élve tetteinkkel dicsérjük Istenségedet.

Szeretetünk őszinte köszönetünk háláját mondatja aja-

* Elmondotta Kolozsvárt, szeptember 13-án.

kunkkal. Avagy nem olvassuk-é a jelen szomorú eseményeiben tanításaidat? Intéseket, melyekkel megvilágított elménket, megtisztítod szívünket s megacélozod karjainkat, hogy annyi szenvedés, annyi kiontott vér árán megválthassuk jövőnk szabad életét.

Ugy érezzük, Atyánk, a jelen borzalmas tusáiban nehez keresztet sulyosítottál vállainkra. Mi még sem zugolódunk!... Ne is adj nekünk örömnüpet, míg csak beszélünk, de cselekedni erőtelenek vagyunk, míg készek nem leszünk mind, ha kell együtt, egyért halni!

Engedd, hogy isteni segédlemmel lényedet megtaláljuk önlékünkben, hogy tehessük a szabadságot életünk törvényévé. Oh, most légy velünk magyarok hatalmas Istene! Vezesd győzelemre fiaink hősi seregét, hogy hálaímájában egy szabad, hatalmas magyar nép magasztaljon a véres csaták után!

Ámen..

Mózes V. 3. ²²: „Ne féljetez tőlük, mert az Úr, a ti Istenetek, maga hadakozik ti érettetek.“

Szeptember! Derűs, mosolygó napfényvel köszönt az oly sokak által annyiszor izgalommal várt hónap. Közeldtére gyorsabban vert az álmadozó vágya-vezérelt gyermeki szív, önérzetes, bizó reményben fényesedtek ki a szülői tekintetek. Kedves gyönyörűséget éreztünk mind, hisz vidámság, kacaj, bomladozó életerő élénkítette föl városunk kihalt utcáit. Benépesedtek a néma csarnokok, megindult újra, edzettebb erővel az építésnek, a termésnek munkája.

Ujra itt van! Szeptemberben számítottunk s mégis, mint-ha varázslatos csoda megfogott volna, kétségbevonjuk számításunk helyességét. A déli fényben sápadt, csüggeteg arcokat látunk, kisírt szemű, gyászruhás nők némán suhannak tova. Megfagyott a mosoly az ajkakon, megfagyott az élet tágas tereinken. Szép, erős ifjaink férfiakká öregedtek, hogy néhány rövid nap szörnyű tusáiban, az élet minden rettenetességét látelve, elaggottan haljanak meg.

Hiába várjuk a piros arcú, kacagó szemű gyermeke-

ket! Nem jönnek, elmaradnak. Megsiratják az édes apát, kétségbeesett szívü anyákat vigasztalnak.

És ha jönnének is? Adhatnánk-é nekik szülői hajlékot, nevelő apákat, gondos tanítókat? Szép intézeteink, tágas iskoláink telve vannak. Szomorú, fájdalmas sóhajok szállnak a néma csarnokokban. Sápadt, szenvedő arcú emberek, a multat siratják, emlékeket temetnek kórágyaikon. Sebesülteket ápolnak ott, hol századokon keresztül az egészséges életet erősítettük, szépítettük s hol szent nemesség lángja gyúlt ki reménykedő szemünkben, most könnyeinkkel siratjuk a hunyó, a megsebzett életet.

Vetés és letarolás egy időben, ifjú és öreg kor egymásba fonódva, kegyelet és durvaság, humanizmus és vad indulat egy szívben, nyeres és vesztes, élet és halál együtt, egyért küzdve: mily hatalmas, mennyire megrendítő ellentétek. Könnyeink felhőjébe öröm szivárványa ívelődik s kúszált gondolataink közt keressük a megnyugtatót, a világosítót.

Ellentétek nyomasztó terhe megfélemlíti az elbizott, a vakon hívó lelket. Minden hitünket, megadásunk békéjét rohanva űzi el, véres kezével a kegyetlen jelen. Hová menjünk az egyéni vesztesben megszakgatott, sebzett szívünkkel? Embereknél vagy Istennél keressünk fedező oltalmat? ...Szemeitekből olvasom, már nem a feltétlen bizalom, nem a tiszta önfeladás visz Istennek színe elé. »Hátha mégis, oh Ur, oh Isten!?! Hátha nála van a szabadulás, a megtorlás, a keresztre feszített igazság feltámadása. De hogy is érthetnők őt, kit a végtelen szeretet, az atyai jóság örök Istenének hittünk? Szerettük őt, biztunk benne, mint ki ember gyermekeiben él s hittük: a mi tökéletesedésünk, a mi nemesedésünk az ő tökéletesedése, életének törvénye. Gonosz vétkeinkért sújt-e borzalmas pusztítással vagy bűnös merészségünket ostromozza legjobb, legdrágább ezereink vére hullásával?

Hiába, emberjes gyöngeségünk megoltja bennünk a végtelenség szent megérzését. Önző magunkat állítjuk a világmindenség közepéül, hogy vágyaink teljesedése legyen egy örökkévaló lét évmilliók küzdésének kifejezett célja. Vádolunk, zugolódunk, panaszra nyilik ajakunk s

tudatlanságunkat letagadva, örök bölcsességet, isteni igazgatást nem létezőnek nyilvánítunk.

Nem új igazságokról beszélek, nem a vak hitet plántálom kétkedő lelketekbe! Keresem az Istent, kit oly sokan elveszítettek a kétség óráiban, keresem, mert hiszem, tudom, minden időknek, minden népeknek Istene ő, kit nem könyvekben, nem a kegyesek szent csodáiban, minden kor való eseményeiben kell megtalálnunk!

»Ne féljeteK, a ti Istenetek maga hadakozik élettek.« Nem végítéletnek, nem haragvó büntetésnek rohanó pusztítása véres világcsatánk: az élet-ellentétek küzdelme, az Istenség harca a világmindenséggel, melyben nem a túlnyomó fizikai erő, az erkölcsi erők osztják a diadalt.

I.

Az élet-ellentétek csatáját vívjuk, folytatjuk a küzdelmet, a szellemi, az erkölcsi élet kiélesedett harcát ágyuk dörgésében, villogó szuronyokkal. Ne vádoljátok vérontásért magatokat, ne higyjétek, hogy békét tört meg a kereső igazság éles kardvása. Béke nem volt s utána hasztalan minden vágyakozás. Élet és békesség nem ismerik egymást, az élet soha meg nem szünő küzdelmében nincs béke, nincs nyugalom. A fejlődés, a tökéletesedés ellenséges erők örökös versenye, melyben a béke, a nyugalom bukást, halált jelent. Forrongó élni vágyások halálban találhatna kielégülést? Véres csatáknak perzselő tűzében csak egy pillanatig érezhessük az életnek forró lüktetését, de ne boruljon ránk soha a tehetetlen nyugalom lassan ölő, kóros százada!

De hát kiegyenlíthetnénk-e ellentéteket, melyek azért ellentétek, mert élők? Melyeket mi magunk teremtünk! Teremtjük őket szükségszerűen, mert az ellentétek által a fejlődés csirája tudatunkban van. Amikor értelmünk a tudatosság fokára emelkedik, amikor gondolkozó lény lesz, emberré szellemiesedik az ember, első alkotásában énjének ellentétjét, a világmindenséget hozza létre, mint szemlélődése tárgyát. Ez az ellentét soha kiegyenlítést nem nyerhet, e kettőnek kölcsönös működésében van a kozmosz, a világmindenség örök törvénye.

Mutassatok egy pontot az életben, mutassatok bármely munkás mezőt, hol bár pillanatra szünetelne a

harc? Az ember mindenütt célért küzd s ez a cél nem vég: maga a küzdelem. Elérhetetlen után vágyunk s célunk mégis szüntelen közelebb jut a valósuláshoz.

Gyáva emberek megremegnek e gondolatra. Nincs nyugalom, nincs soha megpihenés? Hát a mi Istenünk, a nyugalomnak, az örök békességnek Istene? Isten, ki változhatatlan örök, ki maga a mulhatatlan állandóság! Ha az volna, nem volna Isten! Nem tudhatnánk róla, nem ismerhetnők őt! Azok képzelték el így a mindenség Urát, kik önzésükben a tehetetlenség, a reszkető félelem, az erőtlen vakság vallását kitalálták! Imádjuk őt tulajdonában, mondjuk, hogy jóság, szeretet, könyörületesség, szentség, mindenben feltaláljuk, de sehol oly határozottan, oly tisztán, oly mélyrehatóan, mint az ellentétek forrongó hevében, a harcokban, az életben. Isten lényé maga az örök ellentétek hordozója, forrása a meg nem szűnő folyamatoknak. Istenben valósul a világmindenség s az Isten önönmagát éli bennünk, hogy mi újjászüljük tudatunkban a világmindenséget. Isten maga egy és minden, véges és végtelen, állandó és soha sem ugyanaz s lényegében elvontsága mellett is személyes Isten.

Ő a mi Istenünk, forrása a teremtő élet küzdelmeinek. Fény és árnyék, bánat és öröm, remény és félelem, élet és halál, az utak mélyében életünkét vezeti. Gondolkozunk, érezzük, szenvedünk, örvendezünk, gyűlölünk és szeretünk, elfogadunk és visszaadunk, de őt megtagadunk soha sem lehet, ő az örök ellentétek egyensúlya, maga az élet.

II.

»Ne féljeteK, az Ur a mi Istenünk maga hadakozik érettünk.« Ő maga hívott a küzdelemre; a nagy ellentétek véres tusája új élet kapuit nyitja meg a közel jövő megújult embertársadalma előtt. Leomlik a túlsulyra jutott abszolutizmus páncél bástyája és vele egy sírba temetkezik a szabadság álarcával ékeskedő alacsony szabadsosság! A rideg kalmár gőg, a tolvaj farizeusi becsület elveszti hosszú éveken át féltő tisztelettel imádott hatalmát. A fizikai nyers erők felett erkölcsi erők diadalmasan fognak új nemzeti társadalmakat teremteni. A hu-

manizmus, a tiszta, önzetlen emberiség, a megelevenítő tisztesség, az életet lehellő egyéni szabadság, amelyek bennünk élnek, életünkben valósultak, mind-mind diadalra jutnak, diadalmas fénnel sugározzák be a vérkeztség borzalmas téreit.

A mi erősségünk erkölcsi erőnk s ezért ne féljetelek, ha gondolnátok, ha úgy látszanék is, hogy ellenünk, de mégis velünk, értünk hadakozik az Ur, a mi Istenünk! Nem mintha a mi Istenünk volna csupán, nem mintha választott népének hinnők magunkat. Nem! Ő minden népek, a mi ellenünk szerető édes atyja s azért küzd, az ő javukért, az ő tisztább életvilágukért ellenük, velünk, ő értünk. Értünk, a mi igazságunkért küzd, mert nekünk van hitünk harcaink diadalában. A legszentebb erkölcsi erővel szívünkben, az élet szeretetének ellenállhatatlan vágyával fogtunk fegyvert. És van erőnk, van erkölcsi bátorságunk odaadni kényelmet, jóllétet, boldogságot, életet szent ügyünk diadaláért, édes magyar hazánk szabad életéért.

...A maga sebére gondol mindannyiokat! Fájó érzésekkel, titkon, lopva gondolatban érette, az övéjéért imádkozik. Vajjon tehetjük-e ezt? Szabad-e tennünk, ha elgondoljuk: milliók küzdésének célja csak egyetemes szabad élet lehet, de egyénies boldogság soha?! Vajjon érdekelhetünk-e győzelmet, ha titkon bánjuk, ha visszakérjük, mit tiszta, szent lelkesedéssel áldozatul ajánlottunk. Mi teremteni, új igazibb életet deríteni fogtunk fegyvert, lehet-e bármily nagy ára győzelmünknek, mit szent lelkesedéssel oda ne adnánk?! Ne feledjétek, minden új tény, új kihívás, minden igazság a golgothán nyer szentesítést. Az egész világegyetem Krisztus keresztyén megfeszítve vonaglik.

Fogjátok fel az igaz ügynek keresztyén, magyarok, embertestvéreim! öleljétek át szorosán, két kézzel: emelt vállal menjünk fel a becsület, a szabadság, az emberség golgotájára. Mutassuk meg a jövő emberének, hogy mint annyszor tette: szenved, elvérzik, meghal a szabadságért, hazájáért, királyáért a magyar, *mert most is, ma is magyar!*

Ámen.

Történelmi idők...*

— Iskolai évet megnyitó beszéd. —

Irta: **Dr. Gál Kelemen.**

Soha fontosabb pillanatban nem szóltam hozzátok, Kedves Ifjúság! Már a külső körülmények is valami rendkívülit sejtetnek. Máskor a gyümölcsérlelő szeptember várt litekét, most a sárguló lombokat hullató október fogad. Máskor a díszterembe gyűltünk össze egy szívből jövő Isten hozottra. Most egyenesen az Isten házába jöttünk — imádkozni. Máskor a ti vidám és gondtalan életek meghitt tanúi, az iskola barátságos falai köszöntöttek titeket; ott most fáradt és beteg keblekből nehéz sóhajtások szállnak fel s ostromolják az egek kapuit. És ti ismeretlen termekbe fogtok járni, amelyek dúló viharokról, nagy időkről és nagy emberekről beszélhetnek nektek, ha figyelő lélekkel fogtok bennük járni-kelni. És egy részetek ott fog lakni, ahol apáitok és nagyapáitok 48-ban a történelmet csinálták s ahol diákóseitek nemzetfentartó és építő munkára meghuzódtak. Történelmi levegőben fogtok élni, mert nemcsak a falak között, hanem künn a nagy társadalomban is történelmi időket élünk. A régi történelem lapjai lezárulnak s egy új dicsőséges nemzeti történelem napja kezd kisugározni. Nagy idők kohója lorr, sístereg s új igazságokat és új értékeket revelál. Imádkozzunk, nem azért, hogy az Isten velünk legyen, hanem azért, hogy mi legyünk az Istennel. Imádkozzunk, mert az imádság az Istennel való társalgás szava; az Istenhez vágyódás, az Istenkeresés útja. Az imádság a léleknek egy-egy magábaszállása, a lelki készségek önkéntes odaajánlása. Aki imádkozik, az tiszta, fenkölt, nemes gondolatokat ápol, mély és igaz érzéseket melenget, erőket edz és nemesít. Az imádság a jobb Én revelációja. Imádkozzunk, hogy áldja meg az Isten mezőink barázdáit, hadaink járását, óvja meg nemzetünket inségtől, betegségektől. Áldja meg az Isten

* 1914 október hó 8-án.